

Bacsik Mária

Vissza a munka világába: A közfoglalkoztatás útján Jász-Nagykun-Szolnok megyében

Back to the world of work: On the way of public work in Jasz-Nagykun-Szolnok

Az Amerikai Egyesült Államokban 2008 őszén kirobbanó világgazdasági válság hazánk gazdaságára és munkaerő-piacára is súlyos csapást mért. Az ország elmaradottabb keleti területein, köztük Jász-Nagykun-Szolnok megyében a gazdasági válság tovább erősítette a kedvezőtlen munkaerő-piaci helyzetet. Az egyre növekvő munkanélküliség mérséklése céljából a foglalkoztatáspolitikai számos munkaerő-piaci eszközt alkalmaz, amelyek közül kiemelkedő jelentőséggel bír a közfoglalkoztatás. Tudományos diákköri dolgozatomban a közfoglalkoztatás munkanélküliség kezelésében betöltött szerepét vizsgáltam. A dolgozatban arra kerestem a választ, hogy képes-e a közfoglalkoztatás hatékonyan kezelni a munkanélküliséget és csökkenteni a tartós munkanélküliséget. A kutatás során a vizsgált időszak (2009-2011) két legfontosabb, a korábbi évekhez viszonyítva legnagyobb munkaerőt megmozgató közfoglalkoztatási programjait, az Út a munkához és a Nemzeti Közfoglalkoztatási Programot tanulmányoztam. Ezt követően elkészítettem az általam felállított szempontrendszer alapján a két program összehasonlító elemzését kiemelve a két program erős és gyenge pontjait.

A kutatásomat a szakirodalom, a tanulmányok, a szakfolyóiratok és a nemzetközi sajtóban megjelent szakkikkek és internetes források felhasználásával végeztem el.

Kulcsszavak: világgazdasági válság, munkanélküliség, közfoglalkoztatás, Út a munkához, Nemzeti Közfoglalkoztatási Program

In the autumn of 2008 the world economic crisis erupting in the United States of America dealt the economy and labour market of Hungary a hard blow. The economic crisis strengthened the adverse labour-market situation in the country's more backward eastern areas, above all in Jasz-Nagykun-Szolnok county. With the aim of reduction of the increasing unemployment the Hungarian Employment Policy applies a number of labour-market tools. Public employment is one of the most important labour market tool. In my research examined the role of public employment in reduction of unemployment. In my thesis I looked for the answer if public work is able to handle the unemployment efficiently and to reduce long-term unemployment. In my thesis I examined two of the most important public work programmes – between the period of 2009 and 2011 – which employed the highest number of workers compared to the earlier programs. I prepared the comparative analysis of the two programmes based on my own aspect system highlighting the strong and the weak points of these programmes. My research is based on the scientific literature, the studies, the scientific and international professional journal and Internet sources.

Keywords: world economic crisis, unemployment, public employment, Path to Work, National Public Employment Program

A foglalkoztatási viszonyok jellemzői Jász-Nagykun-Szolnok megyében

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közgyűlés 2011. évi adatai szerint a megyében a foglalkoztatottak száma 137,9 ezer fő, amelyből 38 százalék ipari, 5,6 százalék mezőgazdasági foglalkoztatott és 56,1 százalék a szolgáltatási szektorban tevékenykedik. Az ipari foglalkoztatottság tekintetében Jász-Nagykun-Szolnok megye az országos átlagnál magasabb arányt mutat. Az ipari ágazat a bruttó hozzáadott érték (GDP) 35,7 százalékát alkotja, amely részben a hagyományos iparágak fennmaradásának köszönhető. A szolnoki vasúti járműjavítás, a Martfű nevéhez köthető cipőgyártás, a törökszentmiklósi mezőgazdasági gépgyártás és a Jászberényhez kötődő háztartási-gépgyártás hozzájárultak a hagyományos iparágak fenntartásához. Ugyanakkor az ipari foglalkoztatottság növekedésének fontos tényezői voltak az újonnan letelepedő vállalkozások is. Európa egyik legnagyobb televíziógyára települt Jászfényszaru. A Samsung Electronics Magyar Zrt. jászfényszaru gyárában 3000 főt foglalkoztatnak. Tószegen 2002 augusztusa óta működik az ország legnagyobb kerékpárgyára, az Accel Hunland Kft. kerékpár-és alkatrészgyártó vállalat. A tószegi kft. 390 helyi és környékbeli lakost alkalmaz. A megye területén 12 ipari park, egy vállalati övezet és egy ipari zóna található. A Logisztikai Szolgáltató Központ 2011. évi adatai szerint a 12 ipari park összesen 5000 fő munkavállalót foglalkoztat.

Jász-Nagykun-Szolnok megye munkaerő-piaci jellemzői

A dolgozatban munkaerő-piaci értékmérők segítségével elemeztem Jász-Nagykun-Szolnok megye munkaerő-piaci helyzetét a 2008 és 2011 közötti időszakban.

1. táblázat: A munkaerő-piaci mutatók alakulása Jász-Nagykun-Szolnok megyében

MUTATÓK ELNEVEZÉSE/ÉV	2008	2009	2010
FOGLALKOZTATOTTAK SZÁMA (EZER FŐ)	147,8	138,3	137,3
FOGLALKOZTATÁSI ARÁNY (%)	48,7	46,2	46,4
GAZDASÁGILAG AKTÍV NÉPESSÉG (EZER FŐ)	163,2	156,7	154,7

GAZDASÁGILAG INAKTÍV NÉPESSÉG (EZER FŐ)	140,8	143,3	141,4
MUNKANÉLKÜLISÉGI RÁTA (%)	9,23	11,45	11,25
MUNKANÉLKÜLIEK SZÁMA (FŐ)	15 025	17 891	17 396

Forrás: Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (2012)

Az egyik legfontosabb munkaerő-piaci értékmérő a munkanélküliségi ráta, amely megmutatja a munkanélküliek számának a gazdaságilag aktív népességhez viszonyított arányát.

Az 1. táblázatban látható, hogy a munkanélküliség ráta 2008-ban 9,23 százalék volt, 2009-ben ez az arány 11,45 százalék, 2010-ben enyhe mérséklődés következett be, ekkor 11,25 százalék volt a 15 és 74 év közötti korosztály körében. A megyebeli munkanélküliek száma a 2008-ban nyilvántartott 15 025 ezer főről a 2010. év végére 17 396 ezer főre emelkedett. A munkaerő-piaci helyzetelemzés másik fontos mutatója a foglalkoztatási arány, amely megmutatja a foglalkoztatottak arányát a teljes népességen belül. A foglalkoztatási arány tekintetében az 1. táblázatban látható, hogy a megyében kismértékű csökkenés következett be a válság előtti időszakhoz képest. Ez a mutató 2008-ban 48,7 százalék volt. A foglalkoztatási arány értéke 2009-ben 46,2, míg 2010-ben 46,4 százalékot mutatott. Az országos átlagtól a foglalkoztatási arányt tekintve a megye mindössze 2,7 százalékkal tért el. 2008-ban 147,8 ezer foglalkoztatottat tartottak nyilván, míg 2009-ben ez a szám 138,3 ezer volt. A foglalkoztatottak száma 2010. évben 1000 fővel kevesebb volt az előző évhez képest. Az aktivitási arány a gazdaságilag aktív felnőtt népességen belüli arányát jelenti. Gazdaságilag aktívnek számítanak a foglalkoztatottak és a munkanélküliek. A gazdaságilag aktív népesség száma csökkent a 2008. évet követő két évben 8,5 ezer fővel, míg a gazdaságilag inaktív népesség száma ezer fővel növekedett a megyében.

Közfoglalkoztatás, mint aktív munkaerő-piaci eszköz

Magyarországon az álláskereső újrafoglalkoztatásának elősegítését és a munkanélküliség kezelését az aktív munkaerő-piaci eszközök alkalmazásával látják el. Az 1991-ben hatályba lépett Foglalkoztatási törvény 5. § (1) bekezdése kimondja, hogy a munkanélküliség mérséklésére, kezelésére, a foglalkoztatásból eredő feszültségek csökkentésére főként aktív munkaerő-piaci eszközöket kell alkalmazni. A Munkaerőpiaci Alap foglalkoztatási alaprészének decentralizált keretéből történik az aktív munkaerő-piaci eszközök finanszírozása. A kormány célja, hogy az eszközök által olyan foglalkoztatáspolitikát hozzon létre, amely hatékonyan képes kezelni a munkaerő-piaci anomáliákat és a válságkezelést középpontba állító gazdaságpolitika helyett a növekedés ösztönzését szolgáló gazdasági stratégiát alakítson ki.

A közfoglalkoztatás az aktív munkaerő-piaci eszközök egyike, amelynek feladata a segélyezési rendszerben résztvevők számának csökkentése a költségvetés pénzügyi forrásainak kímélése által, mégpedig úgy, hogy a jóléti ellátásban részesülőket a másodlagos munkaerőpiacon foglalkoztatják különböző közmunka programok keretében. Az állam a közfoglalkoztatás által kívánja meggátolni a megélhetési bűnözés elterjedését és csökkenteni a jóléti kiadásokat. A közfoglalkoztatás sajátossága, hogy a másodlagos munkaerőpiacon munkát vállalók mindig határozott időre szóló munkaviszonyt létesítenek, és a felkínált munkalehetőséget kötelező elfogadni. Ha a felkínált álláslehetőséget elutasítja a regisztrált álláskereső, az állam az ellátás megvonásával és a segélyezési rendszerből való kizárással szankcionál. A közfoglalkoztatásnak fontos szerepe van egy olyan nézet kialakításában, mely hangsúlyozza, hogy a közösséghez való tartozás bizonyos kötelezettségekkel jár.

Közcélú foglalkoztatás, közhasznú munka és közmunka

Fontos különbséget tenni a közmunka, a közhasznú munka és a közcélú munka között. A közmunka programok regionális jellegű és központilag finanszírozott foglalkoztatási projektek. A program elindításának alapvető feltétele a szükséges anyagi forrás pályázati úton való elnyerése. A projekt alanyainak foglalkoztatása a program kezdetétől a befejezésig tart és az állam a teljes bérköltséget finanszírozza. A közmunkával ellentétben a közhasznú munkát a helyi önkormányzat szervezi közfeladatok ellátása céljából. A közhasznú foglalkoztatás esetében a bérköltség támogatásának mértéke 70 százalék. A közhasznú munka jelentőségét az adja, hogy elősegíti a munkaerőpiacról kiszoruló rétegek foglalkoztatását és olyan közfeladatok elvégzésére is lehetőség nyílik, amelyet az önkormányzat nem tudna végrehajtani a források hiánya miatt. A közcélú munka a települést érintő közfeladatok, közhasznú tevékenységek, amelyek ellátására a helyi önkormányzatot törvény kötelezi vagy az önkormányzati rendeletben az önkormányzat által önként vállalt feladatok.

Út a munkához Program versus Nemzeti Közfoglalkoztatási Program: erősségek és gyengeségek

A dolgozatomban vizsgált időszak (2009 és 2011 között) közfoglalkoztatásának háttérét biztosító két program, az Út a munkához és a Nemzeti Közfoglalkoztatási Program összehasonlító elemzését végeztem el a munkanélküliség kezelése érdekében alkalmazott eszközeik és eredményeik alapján.

Az Út a munkához programot az akkori kormánypárt, a Magyar Szocialista Párt (MSZP) indította el 2009-ben azzal a céllal, hogy a munka elfogadásának kötelezővé tételével, a foglalkoztatás fokozásával és a „segély helyett munka” elv érvényesítése által megakadályozzák a feketemunka elterjedését és visszaszorítják a tartós munkanélküliséget. A 2010. évi országgyűlési választásokon kétharmados többséget szerzett FIDESZ- Keresztény Demokrata Néppárt folytatta a szocialisták által elindított közfoglalkoztatási programokat, de élesen bírálta azok hatékonyságát. A kormánypárt 2011. január 1-jén

elindította a Nemzeti Közfoglalkoztatási Programot, amely nemcsak szabályozásában, hanem a foglalkoztatás formáiban is eltér az Út a munkához programtól. A szaktárca elsődleges célja 300 000 új munkahely teremtése 2014-ig, tíz éven belül pedig egy millió álláslehetőség kialakítása. E célok megvalósításának egyik legjelentősebb eszközei a közfoglalkoztatási programok, amelynek segítségével Magyarország visszatérhet a munkaalapú gazdaság útjára és megakadályozza a fekete és szürkegazdaság elterjedését. A közfoglalkoztatás mellett a vállalkozások számára még több foglalkoztatási kedvezményt és bértámogatási lehetőséget kell biztosítani.

A dolgozatban a célkitűzés, a munkaviszony időtartama, a munkaidő, a közfoglalkoztatás formái, a célkitűzések, a felajánlott munka, a résztvevők köre és száma, a munkabér, a közvetlen költségek finanszírozása, valamint a munkaviszony és a közfoglalkoztatási jogviszony alapján készítettem el a két közfoglalkoztatási program összehasonlító elemzését.

Célkitűzés

A célkitűzést illetően a két projekt célja azonos volt: a tartós munkanélküliség kezelése és visszaszorítása, a foglalkoztatás fokozása, a segélyből élők számának csökkentése. A Nemzeti Közfoglalkoztatási Program ezen kívül kiegészítette a célkitűzéseit, miszerint értékteremtő munkát kell biztosítani minél több munkára kész és munkára képes, tartósan munkanélküli személy számára.

A közfoglalkoztatás formái

A közfoglalkoztatás formái tekintetében a két program nagy eltéréseket mutatott. Az Út a munkához program során közcélú munkavégzés valósult meg hat illetve nyolc órában. A Nemzeti Közfoglalkoztatási Program új közfoglalkoztatási formákat vezetett be. A korábbi közcélú, közmunka és közhasznú foglalkoztatást felváltotta a hosszú és rövid idejű önkormányzati közfoglalkoztatás, az országos közmunka programok országos közfoglalkoztatási programok elnevezésen indultak el 2011-től. A vállalkozások számára is lehetőség nyílt közfoglalkoztatottak alkalmazására a korábinál kedvezőbb feltételek mellett.

A résztvevők köre

A Nemzeti Közfoglalkoztatási Programban a kormánypárt szigorította a közfoglalkoztatásba bevonhatók körét. A vállalkozói és a rövid időtartamú közfoglalkoztatásban kizárólag bérpótló juttatásban részesülők vehettek részt, míg az országos és a hosszú idejű közfoglalkoztatásba az ellátásban részesülők mellett a regisztrált álláskeresők is bevonhatók váltak. A szigorú szabályozás legnagyobb vesztesei a pályakezdők és az 55 éven felüliek voltak. Amíg az Út a munkához program az 55 éven felüli, rendszeres szociális segélyben részesülők számára biztosította a közfoglalkoztatásba való részvétel lehetőségét, addig a Nemzeti Közfoglalkoztatási Programban kizárólag a nyilvántartott álláskeresők foglalkoztatását biztosító hosszú időtartamú és az országos közfoglalkoztatási programokban nyílt lehetőség foglalkoztatásukra. Az utóbbi két közfoglalkoztatási forma fő jellemzője, hogy főként nehéz fizikai munkaerőt és kevesebb szellemi munkát igénylő munkakör állt rendelkezésre, ezért a korábbi évekhez viszonyítva lényegesen kevesebb 55 év feletti nő vehetett részt közfoglalkoztatásban. A szigorú szabályozás egyik legnagyobb vesztese ez a korosztály, hiszen nekik már csak pár év szükséges a nyugdíjazáshoz. A pályakezdők is megsínylették a szigorú szabályozás hátulütőit. Amíg 2009 és 2010 között a pályakezdők számára a települési önkormányzatok igazolást állítottak ki a közfoglalkoztatásba való bevonhatóságról, 2011-től már csak abban az esetben válhattak közfoglalkoztatottá, ha a munkaügyi kirendeltséggel legalább egy éve együttműködtek. Véleményem szerint nagyon jó lehetőség a pályakezdők számára a közfoglalkoztatásban részt venni nemcsak szakmai tapasztalat, hanem maga a munkatapasztalat és az új kapcsolatok építése miatt is. Emiatt nagyon fontos megteremtteni számukra a lehetőséget a támogatott programokban való részvételre.

A felajánlott munka

A közfoglalkoztatottak számára felajánlott munka tekintetében is változás következett be 2011-ben. Az Út a munkához programban az álláskereső személy köteles volt elfogadni az iskolai végzettségének és az egygel alatti végzettségnek megfelelő munkát. Amennyiben elutasította a felkínált munkalehetőséget, az állam az önkormányzati vagy álláskeresési ellátások egy évig tartó megvonásával szankcionált. A Nemzeti Közfoglalkoztatási Program esetében 2011-től azonban végzettségtől függetlenül bármilyen állást felkínálhatott a munkaügyi kirendeltség a nyilvántartott álláskereső számára. Ezzel az intézkedéssel a kormány főként azokat a kis községekben és falvakban élő, több éve regisztrált álláskereső, felsőfokú végzettséggel rendelkező, segélyből élő személyeket szerette volna megszólítani és a programba bevonni, akiknek a foglalkoztatásukat az önkormányzat szellemi végzettséget igénylő munkalehetőség hiányában nem volt képes megoldani. Az elképzelés a kis falvak szakképzett álláskeresőinek foglalkoztatásáról nem rossz, de véleményem szerint az említett intézkedés által nem valósul meg a munkanélküliség kezelése. Sok esetben egy diplomás álláskereső inkább vállalja, hogy egy évig ellátás nélkül marad, mint közterület-gondozói feladatokat lásson el településén.

A programokban résztvevő közfoglalkoztatottak száma

Az Út a munkához program kiemelkedő eredményeket produkált a résztvevők számának tekintetében. Olyan regisztrált álláskeresőket is sikerült a közfoglalkoztatásba bevonni, akik korábban semmilyen ellátásban nem részesültek. Számuk országos szinten 2009-ben az önkormányzatok nyilvántartási rendszere szerint elérte a 70 000 főt, amely jelentős

eredménynek számított az előző évekhez képest. A program által a munkaerőpiac addig nem látható területei tárultak fel. Ennek a folyamatnak a hatására 2010-ben már 260-280 ezer főre növekedett a közcélú foglalkoztatásban résztvevők száma, amely újabb feladatokat és a pénzügyi források emelkedését jelentették a kormány számára.

A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adatai szerint 2009-ben a 2004. évi adatokhoz képest több mint kétszeresére nőtt a közcélú foglalkoztatásban résztvevők száma. Amíg 2004-ben 51 700 fő vett részt közcélú foglalkoztatásban és 63 998 fő dolgozott közhasznú munka keretében, 2009-ben a közhasznú foglalkoztatottak száma jelentős mértékben visszaszorult. Mindössze 20 507 főt alkalmaztak közhasznú munkásként, míg az Út a munkához program hatására a közcélú foglalkoztatottak száma a korábbi évekhez képest a legnagyobb létszámot érte el, 103 247 főre emelkedett. A közfoglalkoztatás keretében felajánlott munkalehetőséget a megkérdézett álláskeresőknél mindössze 9 százaléka nem fogadta el.

A megyei adatok is az országoshoz hasonló változásokat mutatják 2009-ben az előző évi adatokhoz képest mind a létszám, mind a támogatás összege tekintetében. Amíg 2008-ban mindössze 10 914 fő dolgozott közcélú foglalkoztatásban, 2009-ben számuk 45 770 főre növekedett. A létszám emelkedésével a Jász-Nagykun-Szolnok megyében megvalósuló közfoglalkoztatásra szánt támogatás összege is 2 433 000 forinttal nőtt 2009-ben a korábbi évhez viszonyítva.

2. táblázat: A közfoglalkoztatásba belépők létszáma

KÖZFOGLALKOZTATÁS FORMÁJA	KÖZFOGLALKOZTATOTTAK LÉTSZÁMA (FŐ)
RÖVID IDŐTARTAMÚ KÖZFOGLALKOZTATÁS (4 ÓRÁS FOGLALKOZTATÁS, 2-4 HÓNAP IDŐTARTAMBAN)	57523
HOSSZABB IDŐTARTAMÚ KÖZFOGLALKOZTATÁS (6-8 ÓRÁS FOGLALKOZTATÁS, 9-10 HÓNAP IDŐTARTAMBAN)	11958
ORSZÁGOS KÖZFOGLALKOZTATÁS (8 ÓRÁS FOGLALKOZTATÁS, 10 HÓNAP IDŐTARTAMBAN)	9362
ÉRTÉKTEREMTŐ KÖZFOGLALKOZTATÁS	1138
TÁMOP 1.1.3./1.1.2. VÁLLALKOZÁSOK TÁMOGATÁSA	1047
"TÉLI ÁTMENETI" KÖZFOGLALKOZTATÁS	297
2010.ÉVRŐL ÁTHÚZÓDÓ KÖZCÉLÚ FOGLALKOZTATÁS	507
STARTMUNKA-MINTAPROGRAMOK	10 918
ÖSSZESEN	92 750

Forrás: Magyar Kormány (2012)

A 2010. év és a 2011. év létszámadatait tekintve regionális adatok állnak rendelkezésre. Az Észak-alföldi régióban 2010-ben a közfoglalkoztatás különböző formáiban összesen 55 636 fő vett részt, míg 2011-ben 92 750 fő. Az országos közmunka programok keretében 9855 fő dolgozott, a közcélú foglalkoztatásban 42 661 fő vett részt, míg a közhasznú foglalkoztatási projektbe 3120 főt vontak be 2010-ben az Észak-alföldi régióban. A 2. táblázatban is látható, hogy az Észak-alföldi régióban 2011-ben 57 523 főt foglalkoztatására került sor a rövid idejű közfoglalkoztatás keretében, míg a hosszú időtartamú közfoglalkoztatásban mindössze 11 958 fő és az országos közfoglalkoztatási programba 9 362 fő álláskeresőt vontak be. A kormányzat a rövid időtartamú foglalkoztatási forma által próbált minél több embert bevonni a közfoglalkoztatásba. Elmondható, hogy a Nemzeti Közfoglalkoztatási Program keretében lényegesen több álláskereső vett részt, mint az Út a munkához programban

A munkaviszony időtartama és a napi munkaidő

Az Út a munkához program során az önkormányzatok által szervezett közcélú munka keretében 6 és főként 8 órás munkaidőben foglalkoztattak rendelkezésre állási támogatásban részesülő személyeket határozott időre, legalább három hónapig. A közcélú foglalkoztatás keretében akár egy évig is folyamatos munkaviszonyt is lehetett létesíteni. A munkáltatók törekedtek arra, hogy akinek a munkájával elégedettek voltak, foglalkoztatására minél hosszabb ideig nyíljon lehetőség. Erre adott lehetőséget a szerződés hosszabbítás eszköze. Az új közfoglalkoztatási program 2011-től már nem biztosította a munkaszerződés hosszabbításának lehetőségét. Mindössze az országos és a hosszú időtartamú közfoglalkoztatási programokban lehetett 9-10 hónapig tartó munkaviszonyt létesíteni. Sajnos pont ezekre a közfoglalkoztatási formákra kevesebb támogatás jutott, így a legtöbb álláskereső személy a rövid időtartamú közfoglalkoztatási programokban vehetett részt, amely 4 órás munkaidőben 2-4 hónapig tartó foglalkoztatást nyújtott, amelynek hosszabbításra nem nyílt lehetőség. A 2. számú táblázat is mutatja, hogy az Észak-alföldi régióban is a legtöbb közfoglalkoztatott a rövid idejű közfoglalkoztatásban vett részt 2011-ben.

A munkanélküliség kezelése

Mindkét program egymástól eltérő módon kezelte a munkanélküliséget. Véleményem szerint az Út a munkához program a tartós munkanélküliség mérséklésében jobb eredményeket ért el. Annak ellenére, hogy kevesebb segélyből élő foglalkoztatását valósította meg a munkaszerződés időtartama, a minimálbér és a munkaidő miatt mégis hosszabb időre volt képes munkalehetőséget és ez által megélhetést biztosítani egy-egy álláskeresőnek. A Nemzeti Közfoglalkoztatási Program túlzottan a foglalkoztatási számokra koncentrált. Minél több segélyezett foglalkoztatását tekintette fő feladatának minél rövidebb ideig azzal a céllal, hogy még több embert vonhasson be a programba. Ezzel párhuzamosan a Nemzeti Közfoglalkoztatási Program másik célkitűzését, az értékteremtő munka biztosítását, kevésbé lehetett megvalósítani a munkaidő és a munkaviszony rövid időtartama alatt. Véleményem szerint 2-4 hónap nem elég arra, hogy egy több éve munkanélküli személy beilleszkedjen újra a munka világába és a munkaidő rövidege miatt az értékteremtő munka megvalósítása teljes mértékben nem valósulhat meg. A foglalkoztatónak legfeljebb négy hónapig van lehetősége a közfoglalkoztatottat alkalmazni, és ha elégedett a munkavállalóval, támogatott formában tovább már nem foglalkoztathatja. Ez nemcsak a munkavállalónak, de a munkáltatónak sem jó, mert egy új közfoglalkoztatott munkavállaló esetén újra kezdődik a betanulási időszak és ez hátráltatja az ügyvitelt és a termelést. Az önkormányzat és az általa működtetett intézmények szűkös költségvetése miatt a legtöbb esetben nem engedhetik meg a közfoglalkoztatott közalkalmazottként vagy kormánytisztviselőként történő továbbfoglalkoztatását, ezért számukra kizárólag a közfoglalkoztatásban való foglalkoztatási lehetőség jöhet szóba. Emiatt érdekük a jól megfelelt munkavállalók minél hosszabb ideig történő alkalmazása.

Az Út a munkához program annak ellenére, hogy biztosította a közfoglalkoztatásban résztvevők akár egy évig is tartó foglalkoztatását és csökkentette a tartós munkanélküliek számát, mégsem javította az elhelyezkedést. A felmérések azt mutatták, hogy országos szinten a közcélú foglalkoztatottak mindössze 1-5 százalékának sikerült az elsődlegesen munkaerőpiacon elhelyezkedni a program befejezését követően. A közfoglalkoztatásban résztvevők bennragadnak a programokban ugyanis a projektek befejezését követően nem törekednek vagy nem tudnak az elsődlegesen munkaerőpiacon elhelyezkedni, hanem a következő közfoglalkoztatási program indulását várják. Ebben a tekintetben a Nemzeti Közfoglalkoztatási Program sem eredményezett javulást.

Közfoglalkoztatási minimálbér versus minimálbér

A közfoglalkoztatásban végzett munkáért járó bér szempontjából az Út a munkához program motíválabb hatású volt, mint a Nemzeti Közfoglalkoztatási Program. A közcélú foglalkoztatási programban résztvevők munkaviszonyt létesítettek és a Munka Törvénykönyvének megfelelően minimálbérben illetve garantált minimálbérben részesültek. A kormányzat 2011. szeptember 1-jétől bevezette a korábbi fejezetekben már említett közfoglalkoztatási jogviszonyt, amelynek keretében közfoglalkoztatási minimálbért és garantált minimálbért állapított meg a jogalkotó. A 2011. szeptemberében hatályba lépő jogszabályváltozást számos kritika érte nemcsak a munkavállalók, hanem a munkaadók részéről is. A bérek csökkentését követően a szakképzettséget nem igénylő, 4 órás munkakörökben dolgozók ugyanannyi munkáért kaptak, mint a bérpótló juttatás összege, amely semmiképpen nem ösztönözte a segélyezett munkavégzésre. Gyakori eset volt, hogy a bérpótló juttatásban részesülő személyt a lakhelyétől távol, gyakran a település másik végére köztetítették ki és mivel utazási költségeket nem támogatják, buszbérletet kellett vásárolnia a munkába járáshoz az alacsony munkabéréből.

Közvetlen költségek finanszírozása

A közfoglalkoztatási programok óriási mértékű közvetlen költségterhet jelentenek az önkormányzatok és a vállalkozások számára, amely a munkaruha, az utazási feltételek biztosításából, a szervezési feladatok és a munkavégzéshez nélkülözhetetlen munkaeszközök költségéből tevődik össze. A két program közötti alapvető különbség a közfoglalkoztatással kapcsolatos közvetlen költségek finanszírozásának kérdésében is megjelenik. A Nemzeti Közfoglalkoztatási Programmal ellentétben az Út a munkához program a dologi költségek finanszírozását nem tette lehetővé, mely nagy terhet jelentett a települési önkormányzatok számára.

Összefoglalás

Véleményem szerint a közfoglalkoztatás önmagában nem képes csökkenteni a tartós munkanélküliséget. Annak ellenére, hogy munkát biztosít azok számára, akik évek óta nem tudtak elhelyezkedni, nem segíti elő az érintettek hosszú távú foglalkoztatását. Egy adott pillanatban biztosít munkát, amely legjobb esetben is legfeljebb egy év. Gyakori eset, hogy az állástalanok a közfoglalkoztatás - segély- közfoglalkoztatás körforgásba kerülnek, amelyből nehéz kiutat találni. A közfoglalkoztatásban résztvevők bennragadnak a programokban. A projektek befejezését követően nem törekednek vagy nem tudnak az elsődleges munkaerőpiacon elhelyezkedni, hanem a következő közfoglalkoztatási program indulását várják. A dolgozatomban az Út a munkához program és a Nemzeti Közfoglalkoztatási Program bemutatásán és összehasonlító elemzésén keresztül vizsgáltam, hogy a közfoglalkoztatás képes-e hatékonyan kezelni a munkanélküliséget. Véleményem szerint a dolgozatban vizsgált időszakon belül, 2009 és 2010 között a közfoglalkoztatás az Út a munkához program által hatékonyan kezelte a munkanélküliséget, mert elősegítette az álláskeresők munkához való jutását és legfeljebb egy évig történő foglalkoztatását, többnyire teljes munkaidőben minimálbér ellenében. Elsősorban az Út a munkához program segített sok fiatalnak a munkaerő-piacra kilépni és szakmai tapasztalatot szerezni. A nyugdíj előtt álló álláskeresők számára is hasznos volt a közcélú foglalkoztatás, mert elősegítette a munka világába való visszailleszkedést. Ennek ellenére a résztvevők mindössze 1-5 százaléka tudott elhelyezkedni a közcélú program befejezését követően az elsődleges

munkaerőpiacon. A Nemzeti Közfoglalkoztatási Program keretében megvalósult közfoglalkoztatási formák esetében az említett hátrányos helyzetű csoportok közfoglalkoztatási lehetőségei már szűkültek. Úgy gondolom, hogy a közfoglalkoztatás segítségével még inkább bővíteni kellene azon lehetőségek körét, amelyek a munkaerőpiac hátrányos helyzetű csoportjainak foglalkoztatását előmozdítják.

Annak ellenére, hogy 2011-ben megvalósult Nemzeti Közfoglalkoztatási Program a korábbi évnél is nagyobb létszámú álláskereső számára biztosított munkalehetőséget a programokban, 2011 szeptemberétől a jogalkotó a közfoglalkoztatási jogviszony, valamint a közfoglalkoztatási minimálbér létrehozásával és heti részletekben történő kifizetésével nagyon megnehezítette nemcsak a közfoglalkoztatottak, hanem a foglalkoztatók jövedelmi és gazdasági helyzetét. Véleményem szerint szükség van a munkáltatót és a munkavállalót egyaránt hátrányosan érintő intézkedés újragondolására, mert a közfoglalkoztatás könnyen elveszítheti a munkanélküliség kezelésében betöltött hatékony és pozitív szerepét.

Irodalom

- (1) Funtig Z. (2002) *Munkaerő-piaci kézikönyv-A foglalkoztatáspolitikai jogi szabályozása és gyakorlata*. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft, Budapest
- (2) Lindner S. (2007): *Munkaügy a gyakorlatban*. Szókratész Külgazdasági Akadémia Oktatási és Tanácsadó Kft, Budapest pp. 58-61
- (3) Kozma B. (2005): *Foglalkoztatáspolitikai*. Comenius Kft., Pécs
- (4) Csoba J. (2010a): A közfoglalkoztatás régi-új rendszere. Útközben az „Út a munkához” Programban. In: *Esély*, 1. sz. pp.11-20. http://www.esely.org/kiadvanyok/2010_1/01csoba.indd.pdf (Letöltve: 2011.07.31.)
- (5) Czomba S.: *Közfoglalkoztatás 2011. Közfoglalkoztatás Konferencia –Szolnok, 2011. október. 26.* 5mp.eu/fajlok/.../czomba_prez_1026s_www.5mp.eu_.ppt (Letöltve: 2012.01.19.)
- (6) Frey M. (2011): *Aktív munkaerő-piaci politikák komplex értékelése a 2004-2009. közötti időszakban*. Foglalkoztatási és Szociális Hivatal, Budapest http://www.employmentpolicy.hu/engine.aspx?page=131_3&switch-content=131_fogl_merop_politikak&switch-zone=Zone1&switch-render-mode=full (Letöltve: 2012. 03. 03.)
- (7) Gulyas V. (2011): Hungary to raise employment through public work, relaxed laws, In: *The Walt Street Journal* <http://blogs.wsj.com/emergingurope/2011/06/27/hungary-to-raise-employment-through-public-work-relaxed-laws/> (Letöltve: 2012.04.20.)
- (8) Köllő J.–Scharle Á. (2011): A közcélú foglalkoztatás kibővülésének hatása a tartós munkanélküliségre. In: *Munkaerőpiaci Tükör 2011*. MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Országos Foglalkoztatási Közalapítvány, Budapest pp. 145-155. http://econ.core.hu/file/download/mt_2011_hun/egyben.pdf (Letöltve: 2012. január 25.)
- (9) Miskó I. (2011): *A gazdasági válság hatása az Észak-alföldi régió foglalkoztatási helyzetére* www.earkh.hu/.../350-a-gazdasagi-valsag-hatasa-az-eszak-alfoldi-re... (Letöltve: 2012.04.11.)
- (10) Tajti J. (2010): *Az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök fontosabb létszámadati 2010-ben*. Foglalkoztatási Hivatal. In: Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat hivatalos honlapja. http://www.afsz.hu/engine.aspx?page=full_AFSZ_A_foglalkoztataspolitikai_eszkozok_mukod (Letöltve: 2012.02.12.)
- (11) A Belügyminisztérium által finanszírozott közfoglalkoztatási programok 2011. 07. 01-2011. 10. 31. In: *A Magyar Kormány hivatalos információs honlapja*. <http://www.kormany.hu/hu/dok?page=1&source=1&type=308#!DocumentBrowse> (Letöltve: 2012. 01. 26.)
- (12) A tószegi kerékpárüzemben nincs válság. In: *Metropol*. (2009. 03. 31.) <http://www.metropol.hu/gazdasag/cikk/383590> (Letöltés időpontja: 2011. 09. 11.)
- (13) Éves megyei adatok, Jász-Nagykun-Szolnok megye, 15-74 korosztály. In: Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat hivatalos honlapja. <http://kisterseg.munka.hu/index.php> (Letöltés időpontja: 2012. január 29.)
- (14) Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közgyűlés és Jász-Nagykun-Szolnok megye hivatalos honlapja. <http://www.jnszm.hu/portal/index.php?f=2&p=13> (Letöltve: 2011.09.10.)
- (15) *Logisztikai Szolgáltató Központ hivatalos honlapja*. <http://www.logiszol.hu/?action=showarticle&id=4> (Letöltve: 2011. 09. 20.)